

Регулаторната комисија за енергетика на Република Македонија врз основа на член 22, став 1, алинеја 3 од Законот за енергетика („Службен весник на РМ“ бр.16/11, 136/11, 79/13, 164/13, 41/14, 151/14, 33/15, 192/15, 215/15, 6/16, 53/16 и 189/16) на седницата одржана на 04.11.2016 година, донесе

П РА В И Л Н И К

ЗА НАЧИН И УСЛОВИ ЗА РЕГУЛИРАЊЕ НА ТАРИФИ ЗА ПРЕНОС, УПРАВУВАЊЕ СО СИСТЕМОТ ЗА ПРЕНОС И ДИСТРИБУЦИЈА НА ПРИРОДЕН ГАС

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Со овој Правилник се уредува начинот и условите за формирање, одобрување и контрола на тарифите (во понатамошниот текст: регулирање на тарифи) со кои се остварува регулираниот максимален приход за вршење на регулираните дејности од областа на природен гас.

Одредбите на овој Правилник се однесуваат на претпријатијата кои имаат обврска да обезбедат јавна услуга за пренос, управување со системот за пренос на природен гас и дистрибуција на природен гас (во понатамошниот текст: регулирани дејности).

Под регулирани дејности од областа на природен гас во смисла на став 2 од овој член се подразбираат:

- пренос на природен гас,
- управување со системот за пренос на природен гас и
- дистрибуција на природен гас.

Претпријатијата кои ги вршат регулираните дејности од став 3 на овој член, се должни да ги формираат тарифите согласно соодветната методологија утврдена со овој Правилник.

Член 2

Цели

Регулирањето на тарифите, согласно начинот и постапката утврдени со овој Правилник има цел да обезбеди:

- создавање на стабилни и предвидливи услови за работење на регулираните претпријатија при вршење на регулираните дејности од член 1 на овој Правилник;
- заштита од злоупотреба на доминантна и монополска положба на претпријатијата кои вршат регулирани дејности;
- урамнотежување на меѓусебните интереси на претпријатијата кои вршат регулирани дејности од член 1 од овој Правилник и на корисниците на регулираните дејности;
- поттикнување на ефикасното работење на регулираните претпријатија;
- создавање услови за развој и одржување на постојните и изградба на нови капацитети за пренос и дистрибуција со природен гас;
- обезбедување на сигурно, континуирано и безбедно снабдување со природен гас;
- надоместување на оправданите трошоци коишто регулираните претпријатија ги имаат во вршењето на регулираната дејност, како и разумен принос на капиталот;
- подобрување на квалитетот на услугите кои ги даваат претпријатијата;

- недискриминаторен третман на регулираните претпријатија и примена на објективни критериуми и транспарентни методи и постапки за регулирање на цените на природниот гас и
- заштита и унапредување на животната средина во вршењето на регулираните дејности.

Член 3

При регулирањето на тарифите на дејностите од член 1, став 3 на овој Правилник, се користи методологија на поттикнувачка регулатива за определен регулиран период, со примена на методологиите содржани во прилог 1, 2 и 3 од овој Правилник.

Примената на методологиите од прилозите 1, 2 и 3 на регулираното претпријатие му обезбедува приход за покривање на оправданите трошоци и соодветен принос на капиталот во регулираниот период определен согласно членот 4 од овој Правилник.

Член 4

Регулиран период и времетраење на регулиран период

Под регулиран период се подразбира период од една или повеќе календарски години за кој што на регулираното претпријатие му се утврдуваат просечни тарифи потребни за вршење на регулираните дејности, согласно одредбите од овој Правилник.

Регулираниот период за секоја од регулираните дејности, од член 1 на овој Правилник, е пет години, започнува од 01.01.2017 година и потоа за секои пет години.

По исклучок од став 2 од овој член, регулираниот период може да биде помал од 5 години доколку барањето за утврдување на регулиран приход и цена е поднесено во текот на регулираниот период, од страна на нов носител на лиценца за вршење на регулирана дејност од член 1 од овој Правилник.

Базна година е годината која е две години пред првата година од регулираниот период.

Член 5

Сметководствени стандарди

Претпријатието кое врши регулирани дејности од член 1 став 3 од овој Правилник, своето сметководство го води во согласност со важечката законска регулатива во Република Македонија.

За целите на регулирање на тарифите, регулираното претпријатие должно е при поднесување на барање за одобрување на регулиран приход и тарифи до Регулаторната комисија за енергетика, согласно член 17, став 1 на овој Правилник, да достави податоци согласно формуларите и табелите дадени во Прилог 4, кој е составен дел на овој Правилник, односно претпријатието да изврши групирање на сметководствените позиции согласно методологијата за соодветната регулирана дејност што е составен дел на овој Правилник.

Претпријатието кое врши регулирани дејности е должно, согласно Законот за енергетика и овој Правилник, по барање на Регулаторната комисија за енергетика да доставува и други податоци и информации потребни за регулирање на цената и да овозможи увид во расположивата инвестиционо-техничката документација за проекти од областа на регулираната дејност.

Член 6

Претпријатието кое врши две или повеќе регулирани дејности или покрај регулираната дејност врши и некоја друга дејност која во смисла на овој Правилник не се смета за регулирана дејност, должно е во своите интерни пресметки да води одвоена сметководствена евиденција за секоја од дејностите која ја врши поодделно, како и да изготви консолидиран финансиски извештај согласно законските прописи во Република Македонија.

II. НАЧИН И ПРЕСМЕТКА НА РЕГУЛИРАНИ ТАРИФИ

Член 7

Начин на регулирање на тарифите

Утврдените тарифи треба да обезбедат приход за:

- покривање на оправданите оперативни трошоци и амортизацијата на средствата за вршење на соодветната регулирана дејност, направени во рамки на нормализираните трошоци при остварување на пропишан квалитет на вршење на регулираната дејност.
- обезбедување на соодветна стапка на принос на капиталот, во која се вклучени и инвестициите, со кои ќе се овозможи оспособување, одржлив развој и достапност на услугите кои што се обезбедуваат за сите потрошувачи на природен гас на подрачјето на кое се обезбедува јавната услуга.

Регулираниот приход ги вклучува и приходите кои што претпријатието ги остварува по други основи при вршење на регулираната дејност.

Член 8

Регулирани тарифи

Просечната тарифа за користење на системот за пренос на природен гас која му се определува на операторот на системот за пренос на природен гас, за секоја година од регулираниот период, претставува единечна цена добиена како количник од регулираниот приход определен за соодветната година од регулираниот период поделен со соодветната количина на пренесен природен гас во истата година.

Просечната тарифа за користење на системот за пренос на природен гас се состои од:

- дел наменет за пренос на природен гас, кој се пресметува врз основа на вкупниот регулиран приход на сите оператори на преносните мрежи и
- дел наменет за управување со системот за пренос на природен гас, кој се определува врз основа на регулираниот приход на операторот на преносниот систем, вклучувајќи ги и трошоците за одржување на средствата што не се во сопственост на операторот на системот за пренос.

Тарифата за услугата дистрибуција на природен гас, која му се определува на операторот на системот за дистрибуција на природен гас, за секоја година од регулираниот период, претставува тарифа добиена како количник од регулираниот приход определен за соодветната година од регулираниот период поделен со соодветната количина на дистрибуиран природен гас во истата година.

Цената по која операторот на системот за пренос на природен гас им фактурира на корисниците на системот за настанатите отстапувања од најавените физички трансакции, се пресметува во согласност со Методологијата за пресметка на надоместок за услугите за урамнотежување.

1. Пренос на природен гас

Член 9

Регулираниот приход на операторот на преносната мрежа за услугата пренос на природен гас, треба да ги покрие оправданите трошоци за пренос, како и да обезбеди соодветен принос на капиталот, а се определува на начин и постапка со примена на методологијата и критериумите дадени во Прилог 1 кој што е составен дел на овој Правилник.

Надоместокот наменет за пренос на природен гас, од член 8, став 1, алинеја 1, се определува врз основа на вкупните потребни приходи на сите оператори на преносните мрежи определени врз основа на став 1 на овој член.

2. Управување со системот за пренос на природен гас

Член 10

Регулираната тарифа за услугата на претпријатието кое врши управување со системот за пренос на природен гас, треба да ги покрие оперативните трошоци за работење на системот за пренос на природен гас, трошоците за одржување на средствата што не се во сопственост на операторот на системот за пренос на природен гас и да обезбеди соодветен принос на капиталот, а се определува на начин и постапка со примена на методологијата и критериумите дадени во Прилог 2 кој што е составен дел на овој Правилник.

Регулираната тарифа од став 1 на овој член треба да ги покрие трошоците за:

- управување, работење и одржување на системот за пренос ;
- организација на пазарот на природен гас;
- воспоставување, организирање и контрола на тргувањето со природен гас, системски услуги и прекугранично тргување ;
- природен гас за покривање на загубите на системот за пренос и
- доделување на расположливите преносни капацитети и разрешување на преоптоварувањата во преносната мрежа.

Член 11

Системските услуги во системот за пренос на природен гас, од член 10 на овој Правилник се однесуваат на обврските кои што се однесуваат на:

- управување и обезбедување на пристап до системот за пренос на природен гас;
- регистрирање, урамнотежување и пресметување на отстапувањата меѓу тековната и договорената количина на природен гас за пренос;

Количините на природниот гас за покривање на дозволените технички загуби на природниот гас во преносната мрежа се признаваат до 0,5 % од вкупната влезна количина на природен гас во преносниот систем.

Цената по која ќе се пресметува трошокот за покривање на техничките загуби на природниот гас во преносната мрежа е цената по која операторот на системот за пренос го набавува природниот гас.

Член 12

Согласно тарифите за пренос и управување со системот за пренос на природен гас, одобрени од Регулаторната комисија за енергетика, операторот на системот за пренос на корисниците на системот за пренос на природен гас им фактурира надоместок за користење на системот за пренос на природен гас. Надоместокот за користење на преносниот систем се состои од дел од надоместок наменет за управување со системот за пренос на природен гас и дел од надоместок наменет за пренос на природен гас.

Надоместокот наменет за управување со системот за пренос се определува врз основа на член 10 и Прилог 2 од овој Правилник.

Приходот остварен од надоместокот за користење на преносниот систем, операторот на системот за пренос ќе го распредели соодветно на учеството во вкупниот приход на операторите на преносните мрежи, одобрени од страна на Регулаторната комисија за енергетика.

3. Дистрибуција на природен гас

Член 13

Регулираната тарифа за услугата на претпријатието кое врши дистрибуција и управување со системот за дистрибуција на природен гас, треба да ги покрие трошоците за дистрибуција, трошоците за управување со системот за дистрибуција на природен гас и да обезбеди соодветен принос на капиталот, а се определува на начин и постапка утврдена со овој

Правилник и со примена на методологијата дадена во Прилог 3, кој што е составен дел на овој Правилник.

Член 14

Во случај кога на системот за дистрибуција на природен гас се приклучени помалку од 100.000 корисници, правното лице кое врши енергетска дејност дистрибуција на природен гас, може да врши и дејност снабдување со природен гас и снабдување во краен случај со природен гас на потрошувачи приклучени на системот за дистрибуција со природен гас.

Регулираната тарифа за услугата на претпријатието кое врши дистрибуција и управување со системот за дистрибуција на природен гас, треба да ги покрие трошоците за дистрибуција и трошоците за управување со системот за дистрибуција на природен гас, и да обезбеди соодветен принос на капиталот, а се определува на начин и постапка утврдена со овој Правилник и со примена на методологијата дадена во Прилог 3, кој што е составен дел на овој Правилник.

Член 15

Количините на природниот гас за покривање на дозволените технички загуби на природниот гас во дистрибутивната мрежа се признаваат до 0,7% од вкупната влезна количина на природен гас во дистрибутивниот систем.

Цената по која ќе се пресметува трошокот за покривање на техничките загуби на природниот гас во дистрибутивната мрежа е цената по која дистрибутерот го набавува природниот гас.

4. Распределување на регулираниот приход

Член 16

Регулираниот приход за соодветна регулирана дејност, пресметан согласно Прилог 1, 2 и 3 од овој Правилник, се распределува по тарифи кои што се определуваат за соодветната регулирана дејност преку тарифни системи.

III. НАЧИН И ПОСТАПКА ЗА ПОДНЕСУВАЊЕ НА БАРАЊЕ И ОДОБРУВАЊЕ НА РЕГУЛИРАНИ ТАРИФИ

Член 17

Регулираните претпријатија од член 1 од овој Правилник поднесуваат барање до Регулаторната комисија за енергетика за одобрување на регулиран приход и тарифи, согласно со овој Правилник (во понатамошниот текст: барање), најдоцна 60 дена пред истекот на регулираниот период.

Барањето го доставува овластеното лице на носителот на лиценцата, кон барањето, треба да бидат доставени податоци за работењето на претпријатието, а особено:

1. Решение за упис во трговскиот регистар со сите прилози, тековна состојба не постара од 6 месеци и статутот на претпријатието во оригинал или фотокопија заверена кај нотар;
2. Финансиски извештаи со сите прилози изготвени согласно законската регулатива во Република Македонија и извештај од ревизијата на финансиските извештаи, за претпријатието како правно лице, како и за секоја регулирана дејност поодделно доколку исто правно лице врши повеќе од една регулирана дејност, како и консолидирани финансиски извештаи, во согласност со закон;
3. Бруто биланс за базната година и за секоја наредна по базната година, до денот на доставување на барањето изготвен во Excel формат,
4. Финансиско-сметководствени и техничко-економски и други податоци и информации изготвени во Excel формат, согласно со Прилог 4 кој што е составен дел на овој Правилник;

5. Податоци за пренесена, дистрибуирана и испорачана количина на природен гас на тарифните потрошувачи, презентирани во соодветни табели од Прилог 4, кој што е составен дел на овој Правилник;
6. Податоци за број на потрошувачи;
7. Инвестициона програма со план за изградба на нови објекти, реконструкција и ревитализација на постојните објекти, во текот на регулираниот период, за секоја година поделно, со опис и образложение за економската и енергетската оправданост на секоја инвестиција поделно со што ќе се потврди подобрувањето на сигурноста во снабдувањето со природен гас и квалитетот на јавната услуга, како и податоци за степенот на реализација на инвестициите до денот на поднесување на барањето;
8. Други релевантни податоци за вршење на регулираната дејност, по барање на Регулаторната комисија за енергетика во текот на постапката, до донесувањето на Одлуката за одобрување на регулираните тарифи.

Кон барањето од став 1 на овој член претпријатието е должно да достави изјава за веродостојноста на податоците во барањето, потпишана од одговорното лице на претпријатието. Содржината на изјавата е дадена во Прилог 5 кој што е составен дел на овој Правилник.

Барањето со целокупната документација се доставува во 4 (четири) примероци во печатена форма и во електронска форма, која овозможува обработка од страна на Регулаторната комисија за енергетика.

Член 18

Постапување по барањето

Постапката за одобрување на регулираните тарифи и цени, отпочнува со денот на приемот на барањето во архивата на Регулаторната комисија за енергетика.

Во рок од 30 дена од денот на приемот на барањето, Регулаторната комисија за енергетика го разгледува и го анализира барањето и доколку утврди дека недостасуваат одредени податоци и документи, ќе донесе заклучок со кој ќе го задолжи регулираното претпријатие во определен временски рок да ги достави бараните податоци и документи. Регулаторната комисија за енергетика може пред донесување на заклучокот да го повика претпријатието на заеднички состанок за дополнителни информации и појаснувања во врска со поднесеното барање.

Доколку регулираното претпријатие во рокот определен со заклучокот од став 2 на овој член во целост не постапи по барањата за дополнување на одредени податоци и документи, Регулаторната комисија за енергетика ќе ја спроведе постапката со користење на податоците што биле поднесени или други податоци што и се на располагање.

Регулаторната комисија за енергетика ќе отпочне постапка согласно член 19 на овој Правилник, за прибирање на мислења и предлози по барањето, од заинтересираните правни и физички лица, најдоцна до истекот на 30 дена од денот на поднесување на барањето.

Член 19

Објавување на барањето

Регулаторната комисија за енергетика го утврдува текстот на барањето, што ќе биде објавен на веб-страната на Регулаторната комисија за енергетика, и на трошок на регулираното претпријатие, го објавува во два дневни весника, од кои во еден кој што се објавува на македонски јазик и еден кој што се објавува на јазикот што го говорат најмалку 20% од граѓаните кои говорат службен јазик кој не е македонски.

Рокот на прибирање на мислења и предлози од заинтересираните физички и правни лица не може да биде подолг од 7 дена од денот на објавувањето.

Врз основа на податоците доставени кон барањето, како и врз основа на анализата на доставените мислења од заинтересираните физички и правни лица, Регулаторната комисија за енергетика изготвува нацрт текст на Одлуката со образложение, кој што ќе биде предмет на расправа на Подготвителната седница на Регулаторната комисија за енергетика.

Член 20

Подготвителна седница

По изготвување на нацрт текстот на Одлуката од став 3 на член 19, Регулаторната комисија за енергетика е должна да свика подготвителна седница.

Кон поканата за присуство на подготвителната седница се доставуваат нацрт текстот на Одлуката и мислењата добиени од заинтересираните правни и физички лица.

За присуство и учество во расправата на подготвителната седница се покануваат овластени претставници на подносителот на барањето, институции и организации, како и заинтересирани претпријатија.

Член 21

Редовна седница

Регулаторната комисија за енергетика е должна најдоцна во рок од 60 дена од денот на доставувањето на барањето да одржи редовна седница на која ќе донесе одлука по барањето за регулиран приход и тарифа.

Член 22

Примена на Деловникот на Регулаторната комисија за енергетика

Одредбите од Деловникот за работа на Регулаторната комисија за енергетика на Република Македонија, соодветно се применуваат на организирањето и одржувањето на подготвителната седница и редовната седница на Регулаторната комисија за енергетика.

Член 23

Определување на регулиран приход и тарифа за пренос и дистрибуција на природен гас за секоја година од регулираниот период

Регулаторната комисија за енергетика, по поднесување на првото барање согласно член 17 од овој Правилник, ќе го определи годишниот приход по составни елементи - ABB_t за секоја година од регулираниот период.

Одлуките за регулиран приход и тарифа за секоја година од регулираниот период, Регулаторната комисија за енергетика ќе ги донесе, согласно постапката утврдена во член 18, 19, 20, 21 и 22 од овој Правилник, најдоцна до 25 декември во тековната година за наредната регулирана година, при што претпријатијата се должни барањата за регулиран приход и тарифа да ги достават во архивата на Регулаторната комисија за енергетика најдоцна до 30 ноември во тековната година за наредната регулирана година. Кон барањето претпријатието треба да го достави следното:

- бруто биланс за тековната година, до денот на доставување на барањето;
- податоци за пренесена односно дистрибуирана количина на природен гас, презентирани во соодветни табели од Прилог 4 кој што е составен дел на овој Правилник;
- други релевантни податоци за вршење на регулираната дејност по барање на Регулаторната комисија за енергетика во текот на постапката, до донесување на Одлуката.

Член 24

Регулираните претпријатија се должни најдоцна до 10 март во тековната година до Регулаторната комисија за енергетика да достават: финансиски извештаи со сите прилози изготвени согласно законската регулатива во Република Македонија за претходната година, заради вршењето на годишната контрола.

Член 25

Промена на одобрениот регулиран приход и тарифа

Доколку во регулираниот период, оперативните трошоци се зголемиле за повеќе од 5% во однос на одобрените оперативни трошоци, како последица на околности кои не постоеле или

не можеле да се предвидат во времето на одобрување на регулираниот приход и тарифа, претпријатието може да поднесе барање до Регулаторната комисија за енергетика за зголемување на регулираниот приход и тарифи за тековната година и за останатиот дел од регулираниот период чие времетраење е определено во согласност со член 4 од овој Правилник.

Доколку во регулираниот период, оперативните трошоци се намалиле за повеќе од 5% во однос на одобрените оперативни трошоци, како последица на околности кои не постоеле или не можеле да се предвидат во времето на одобрување на регулираниот приход и тарифи, претпријатието е должно да поднесе барање до Регулаторната комисија за енергетика за намалување на регулираниот приход и тарифи за тековната година и за останатиот дел од регулираниот период чие времетраење е определено во согласност со член 4 од овој Правилник.

Кон барањата од став 1 и став 2 на овој член, барателот е должен во финансиско-сметководствените и техничко-економските податоци и информации доставени во Прилогот 4 на овој Правилник, да ги идентификува податоците и информациите кои што предизвикале потреба од поднесување на барањето, како и други податоци за кои смета дека се релевантни за одобрување на промена на тарифата.

Доколку претпријатието, не постапи согласно став 2 на овој член, Регулаторната комисија за енергетика ќе донесе заклучок за отпочнување на постапката за намалување на регулираниот приход и тарифи и заклучокот ќе го достави до претпријатието.

Во заклучокот од став 4 на овој член, ќе бидат определени роковите за преземање на поделни дејствија во постапката, како и потребната документација која што треба да ја достави претпријатието.

Регулаторната комисија за енергетика ќе ја донесе одлуката согласно ставовите 1, 2 и 4 на овој член, во рок кој што не може да биде подолг од 30 дена од денот на приемот на барањето во архивата на Регулаторната комисија за енергетика, односно приемот на заклучокот од став 4 во архивата на претпријатието.

IV. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 26

Претпријатијата чиј регулиран период завршува на 31.12.2016 година, барањето од член 17 од овој Правилник треба да го достават до Регулаторната комисија за енергетика најдоцна до 20.11.2016 година.

Член 27

Со влегувањето во сила на овој Правилник, престанува да важи Правилникот за начин и услови за регулирање на цени за пренос, дистрибуција и снабдување со природен гас (“Службен весник на Република Македонија” бр. 161/09, 15/10, 166/12, 185/13 и 143/14).

Член 30

Овој Правилник влегува во сила со денот на објавувањето во “Службен весник на Република Македонија”.

Бр. 01-1945/1
04.11.2016 година
Скопје

ПРЕТСЕДАТЕЛ
Димитар Петров

ПРИЛОГ 1.

Методологија за пресметка на просечна тарифа за регулирана дејност пренос на природен гас

1. **Просечна тарифа за пренос**

Просечната тарифа за вршење на регулирана дејност пренос на природен гас за годината t од регулираниот период, се определува врз основа на вкупниот регулиран приход на сите оператори на преносните мрежи, со примена на следната формула:

$$UTP_t = R_t / Q_t^T$$

каде што:

UTP_t	- просечна тарифа за пренос на природен гас за годината t од регулираниот период	[ден/nm ³]
R_t	- регулиран приход на сите оператори на преносните мрежи, во годината t од регулираниот период	[денари]
Q_t^T	- планирана количина на природен гас за пренос на сите оператори на преносните мрежи, во година t од регулираниот период	[nm ³]

2. **Регулиран приход на оператор на преносната мрежа**

Регулираниот приход за услугата на претпријатието кое врши пренос на природен гас по години треба да ги покрие оправданите трошоци за пренос на природен гас и да обезбеди соодветен принос на капиталот, а се пресметува според следната формула:

$$R_{Tt} = \sum_{i=1}^n P_{Tt}^i * q_t^i$$

каде што:

R_{Tt}	- регулиран приход	[денари]
P_{Tt}^i	- регулирана тарифа во годината t од регулираниот период, за корисник (i) на системот за пренос	[денари/nm ³]
q_t^i	- планирана количина на природен гас за пренос во година t , за корисник (i) на системот за пренос	[nm ³]

Планираните количини на природен гас за пренос во годините од регулираниот период ги определува Регулаторната комисија за енергетика врз основа на :

- податоците за планираните количини доставени од регулираното претпријатие,
- податоците од Енергетскиот биланс на Република Македонија и
- анализи на пазарот на природен гас во Република Македонија

Регулираниот приход по години за услугата на претпријатието кое врши пренос на природен гас кој што го проектира регулираното претпријатие за секоја година t од регулираниот период, се пресметува со примена на следната формула:

$$ABB_t = O_t + D_t + T_t + RA_t$$

каде што:

ABB_t	- годишен приход по составни елементи кој што го проектира регулираното претпријатие за годината t ;	[денари]
---------	--	----------

O_t	- оперативни трошоци и трошоци за одржување, за годината t ;	[денари]
D_t	- амортизација, за годината t ;	[денари]
T_t	- даноци, придонеси и други давачки	[денари]
RA_t	- принос на регулираните средства, за годината t .	[денари]

Границата на дозволеният пораст на тарифата за услугата на претпријатието кое врши пренос на природен гас, за 2017-2021 година од регулираниот период се пресметува со следната контролна формула:

$$(1 + CPI_{t-1}) * (1 - SX) \geq \frac{\sum_{i=1}^n P_{T_t}^i * q_{t-1}^i}{\sum_{i=1}^n P_{T(t-1)}^i * q_{t-1}^i}$$

каде што:

CPI_{t-1}	- општа ценовна инфлација за годината $t-1$, објавена од Државен завод за статистика на Република Македонија;	[индекс/ 100]
$P_{T_t}^i$	- регулирана тарифа во годината t од регулираниот период за корисник (i) на системот за пренос поделно ;	[денари/ nm^3]
$P_{T(t-1)}^i$	- регулирана тарифа во претходната година $t-1$ за корисник (i) на системот за пренос поделно;	[денари/ nm^3]
q_{t-1}^i	- пренесена количина на природен гас во година $t-1$, за корисник (i) на системот за пренос поделно;	[nm^3]
SX	- факторот на порамнување за регулираниот период, го утврдува Регулаторната комисија за енергетика, во Одлуката за регулиран максимален приход и цена за регулираниот период, а се определува на следниот начин:	(%)

$$\sum_{t=1}^5 \frac{ABB_t}{(1 + WACC / 100)^t} = \sum_{t=1}^5 \frac{P_0 * (1 - SX / 100)^t}{(1 + WACC / 100)^t} * q_t$$

каде што:

SX е изразен како процент (%)

ABB_t	- годишен приход по составни елементи за годината t ;	[денари]
P_0	- тарифа за услугата пренос на природниот гас во базната година;	[денари/ nm^3]
q_t	- планирани количини на природен гас кои ќе бидат годишно пренесени низ системот за пренос на природен гас во регулираниот период;	[nm^3]
$WACC$	- пондерирана просечна цена на капиталот на регулираното претпријатие за регулаторниот период	(%)

2.1 Оперативни трошоци (O)

Оправдани оперативни трошоци согласно оваа методологија, се трошоци за работењето на претпријатието и трошоците за одржувањето на регулираните основни средства со кои претпријатието ја врши регулираната дејност, во согласност со важечките закони, прописи, стандарди и технички нормативи кои се применуваат во Република Македонија, како и обврските содржани во издадените лиценци.

Во регулираниот период за секоја регулирана дејност оправдани оперативни трошоци се нормализираните трошоци кои се потребни за извршување на регулираната дејност, а се пресметуваат во согласност со следните ориентири:

1. трошоци за материјали, енергија, резервни делови и ситен инвентар, врз основа на нормативите за потрошувачка и просечните цени на пазарот во периодот на набавката;
2. трошоци за тековно одржување, ремонт и услуги за одржување на средствата, до ниво од 25 % од пресметаната годишна амортизација;
3. трошоци за осигурување на градежни објекти и опрема се признаваат согласно нивото на премиите за осигурување кои претпријатието ги платило;
4. бруто плати по работник до ниво на просечна бруто плата по работник остварена во стопанството на Република Македонија во тековната година, зголемена до 40%, како израз на квалификационата структура и сложеноста на регулираната дејност.
За пресметките на бруто плати се зема просечниот број на вработени во текот на годината;
5. менаџерските плати и менаџерските награди, во нормализирани износи соодветно на зголемувањето на ефикасноста, а според одлуките на управните органи на претпријатието;
6. други услуги, до нивото од просечното тригодишно учество (%) во однос на трошоците за материјали, енергија, ситен инвентар (од ставката 1);
7. останати и вонредни трошоци, до 10% во однос на трошоците од ставките под 1;2;3;4 и 6;

2.2 Даноци, придонеси и други давачки кои не зависат од резултатот (Т)

Даноците, придонесите и другите давачки кои не зависат од резултатот на работењето, се признаваат во согласност со законските прописи.

2.3 Амортизација (D)

Пресметката на амортизацијата на регулираните основни средства на регулираното претпријатие, во годината t , со кои се врши регулираната дејност, се врши во согласност со пропишаните минимални годишни стапки на амортизација, при што се вклучува:

- амортизација на регулираните основни средства, исклучувајќи го земјиштето; и амортизација на стекнатите средства финансирани со грантови.

2.4 Принос од регулирани средства (RA)

Приносот од регулираните средства се пресметува според формулата:

$$RA = RAB * WACC$$

каде што:

RA	- принос од регулираните средства;	[денари]
RAB	- просечна вредност на средствата со кои се врши регулираната дејност (регулирани средства);	[денари]
$WACC$	- пондерирана просечна цена на капиталот на регулираното претпријатие.	(%)

2.4.1. Просечна вредност на средствата со кои се врши регулираната дејност (регулирани средства - RAB)

Регулираните средства се средства со кои се врши регулираната дејност при што во пресметките не се земаат во предвид:

- средствата стекнати од капитални придонеси како што се грантови и
- неоправдани инвестиции

За определување на просечната вредност на регулираните средства се користи следната формула:

$$RAB_t^{av} = \frac{RAB_t^{start} + RAB_t^{end}}{2} + AVS_{t-1}$$

каде што:

RAB_t^{av}	- просечна вредност на средствата со кои се врши регулирана дејност (регулирани средства) во годината t;	[денари]
RAB_t^{start}	- почетна вредност на средствата со кои се врши регулирана дејност во годината t;	[денари]
RAB_t^{end}	- вредност на средствата со кои се врши регулирана дејност на крајот од година t;	[денари]
AVS_{t-1}	- вредност на залихи на природен гас во системот за пренос на природен гас во годината t-1, пресметан со просечна набавна цена во годината t-1, определена од страна на Регулаторната комисија за енергетика	[денари]

Вредноста на регулираните средства на почетокот на регулираната година (RAB_t^{start}) претставува збир на поединечните книговодствени вредности на основните средства на првиот ден од регулираната година, односно:

$$RAB_t^{start} = RAB_{t-1}^{end}$$

каде што:

RAB_t^{start}	- почетна вредност на регулираните средства во годината t;	[денари]
RAB_{t-1}^{end}	- вредност на регулираните средства на крајот од година t-1;	[денари]

Вредноста на регулираните средства на крајот на регулираната година (RAB_t^{end}), се пресметува по следната формула:

$$RAB_t^{end} = RAB_t^{start} + NI - Grant - D - RAB_t^{out}$$

каде што:

RAB_t^{end}	- вредност на регулираните средства на крајот од година t;	[денари]
RAB_t^{start}	- почетна вредност на регулираните средства во годината t;	[денари]
NI	- вредност на одобрени нови инвестиции;	[денари]
$Grant$	- бесплатно добиени средства;	[денари]
D	- амортизација на регулираните средства, вклучувајќи ја и амортизацијата на бесплатно добиените средства;	[денари]
RAB_t^{out}	- вредност на оттуѓени и расходувани регулирани средства во годината t.	[денари]

2.4.2. *Оправданост на инвестициите*

Критериуми врз основа на кои се цени оправданоста на планираните инвестиции:

- За секоја инвестиција треба да биде доставено резиме со показатели за економската ефикасност, период на враќање, нето сегашна вредност, интерна стапка на рентабилност и индекс на профитабилност, освен за поединечна инвестиција која има вредност пониска од 100.000 евра пресметана во денарска противвредност по среден курс на Народна банка на Република Македонија на денот на поднесување на барањето, за која не е потребно да се достави резиме со показатели за економската ефикасност. Притоа, регулираното претпријатие не може да прикаже друга идентична поединечна инвестиција (со иста намена, исти или слични технички карактеристики, односно за истата се засметува иста стапка на амортизација), во регулираниот период.
- инвестицијата да обезбеди поголема безбедност, сигурност во снабдувањето, како и да обезбеди квалитет на пренесениот природен гас на крајните потрошувачи, согласно важечките стандарди.

По барање на Регулаторната комисија за енергетика, регулираното претпријатие е должно да достави дополнителни информации, податоци и појаснувања во врска со придобивките од планираната инвестиција.

2.4.3 *Пондерирана просечна цена на капитал (WACC)*

Пондерираната просечна цена на капиталот се пресметува според следната формула:

$$WACC = \frac{(1 - Debt) * K_e}{(1 - T_p)} + Debt * K_d$$

каде што:

<i>WACC</i>	- пондерирана просечна цена на капиталот на реална основа пред оданочување;	(%)
<i>K_e</i>	- цена на сопствен капитал;	(%)
<i>Debt</i>	- долгорочен долг како процент од вкупниот капитал (сопствен капитал + долгорочен долг);	[денари]
<i>K_d</i>	- цена на долг;	(%)
<i>T_p</i>	- стапка на данок на добивка.	(%)

2.4.3.1. *Цена на сопствен капитал (K_e)*

Цената на сопствениот капитал на регулираното претпријатие се определува со примена на моделот на определување на цените на долгогодишните вложувања (CAPM - Capital Asset Pricing Model), и тоа врз основа на приходот на неризични вложувања, просечниот приход на ризични вложувања и систематичните ризици изразени со коефициентот β , според следната формула:

$$K_e = R_f + (MRP) * \beta$$

каде што:

<i>K_e</i>	- цена на сопствен капитал	(%)
<i>R_f</i>	- стапка на поврат без ризик, која се утврдува како еднаква на приносот на обврзниците издадени од Владата на Република Македонија;	(%)
<i>R_m</i>	- просечен приход на ризични вложувања, кој се утврдува како	

	еднаков на просечните каматни стапки на долгорочните кредити (во евра, САД долари и денари) одобрени на претпријатијата во Република Македонија, а објавени од Народна банка на Република Македонија ;	(%)
MRP ($MRP = R_m - R_f$)	- премија за ризик која се утврдува како за разлика меѓу “просечен приход на ризични вложувања (R_m) и приход на неризични вложувања (R_f)“ ;	(%)
β	- бета на сопствен капитал (пазарно портфолио) се утврдува да е еднаква на 1 (еден) ;	

2.4.3.2. Цена на долг (K_d)

Цената на долгот на регулираното претпријатие се пресметува врз основа на просечните каматни стапки на користените кредити, од страна на регулираното претпријатие за вршење на регулираната дејност, а контролата се врши врз основа на условите за кредитирање и каматните стапки, објавени од страна на Народна банка на Република Македонија.

2.4.3.3. Примена на приносот од регулираните средства (RA)

Пресметаниот принос на капитал (RA) се применува на следниот начин:

- за пренесени количини на природен гас до 250.000.000 м³ годишно се признава 30% од пресметаниот принос од регулираните средства (RA)
- за пренесени количини на природен гас од 250.000.001 м³ до 400.000.000 м³ годишно се признава 50% од пресметаниот принос од регулираните средства (RA)
- за пренесени количини на природен гас над 400.000.000 м³ годишно се признава 100% од пресметаниот принос од регулираните средства (RA).

ПРИЛОГ 2.

Методологија за пресметка на тарифа за регулирана дејност управување со системот за пренос на природен гас

1. *Регулирана тарифа*

Регулираниот приход врз основа на регулирана тарифа за услугата на претпријатието кое врши управување со системот за пренос на природен гас, треба да ги покрие трошоците за управување со системот за пренос на природен гас и да обезбеди соодветен принос на капиталот, а се пресметува според следната формула:

$$R_{Tt} = \sum_{i=1}^n P_{Tt}^i * q_t^i$$

каде што:

R_{Tt}	- планиран (регулиран максимален) приход	[денари]
P_{Tt}^i	- регулирана просечна тарифа во годината t од регулираниот период;	[денари/nm ³]
q_t^i	- планирана количина на природен гас за пренос во година t, за корисник (i) на системот за пренос	[nm ³]

Планираните количини на природен гас за пренос во годините од регулираниот период Регулаторната комисија за енергетика ги определува врз основа на :

- податоците за планираните количини доставени од регулираното претпријатие,
- податоците од Енергетскиот биланс на Република Македонија и
- анализи на пазарот на природен гас во Република Македонија.

Границата на дозволеният пораст на регулираната просечна тарифа за услугата на претпријатието кое врши управување со системот на пренос на природен гас, за периодот 2017 - 2021 година од регулираниот период се пресметува со следната контролна формула:

$$(1 + CPI_{t-1}) * (1 - X) \geq \frac{\sum_{i=1}^n P_{Tt}^i * q_{t-1}^i}{\sum_{i=1}^n P_{T(t-1)}^i * q_{t-1}^i}$$

каде што:

CPI_{t-1}	- општа ценовна инфлација за годината t-1, објавена од Државен завод за статистика на Република Македонија;	[индекс/100]
P_{Tt}^i	- регулирана тарифа во годината t од регулираниот период;	[денари/nm ³]
$P_{T(t-1)}^i$	- регулирана тарифа во претходната година t-1;	[денари/nm ³]
q_{t-1}^i	- пренесена количина на природен гас во година t-1;	[nm ³]
X	- факторот на ефикасност,	[0-1]

Факторот на ефикасност го определува Регулаторната комисија за енергетика, при што во регулираниот период од член 4, вредноста на факторот на ефикасност е еднаква на 0.

2. Регулиран приход

Планираниот регулиран приход по составни елементи, за секоја година t од регулираниот период, се пресметува со примена на следнава формула:

$$R_{Tt} = O_t + D_t + T_t + RA_t + AS_t + L + MC_t$$

каде што:

R_{Tt}	- годишен планиран регулиран приход по составни елементи за годината t ;	[денари]
O_t	- оперативни трошоци и трошоци за одржување, за годината t ;	[денари]
D_t	- амортизација, за годината t ;	[денари]
T_t	- даноци, придонеси и други давачки	[денари]
RA_t	- принос на регулираните средства, за годината t .	[денари]
AS_t	- системски услуги (помошни услуги), за годината t	[денари]
L	- технички загуби за годината t	[денари]
MC_t	- трошоци за одржување на туѓи основни средства	[денари]

2.1 Оперативни трошоци (O)

Оправдани оперативни трошоци согласно оваа методологија, се трошоци за работењето на претпријатието и трошоците за одржувањето на регулираните основни средства со кои претпријатието ја врши регулираната дејност, во согласност со важечките закони, прописи, стандарди и технички нормативи кои се применуваат во Република Македонија, како и обврските содржани во издадените лиценци.

Во регулираниот период за секоја регулирана дејност оправдани оперативни трошоци се нормализираните трошоци кои се потребни за извршување на регулираната дејност, а се пресметуваат во согласност со следните ориентири:

1. трошоци за материјали, енергија, резервни делови и ситен инвентар, врз основа на нормативите за потрошувачка и просечните цени на пазарот во периодот на набавката;
2. трошоци за тековно одржување, ремонт и услуги за одржување на средствата, до ниво од 25 % од пресметаната годишна амортизација;
3. трошоци за осигурување на градежни објекти и опрема се признаваат согласно нивото на премиите за осигурување кои претпријатието ги платило;
4. бруто плати по работник до ниво на просечна бруто плата по работник остварена во стопанството на Република Македонија во тековната година, зголемена до 40%, како израз на квалификационата структура и сложеноста на регулираната дејност.
За пресметките на бруто плати се зема просечниот број на вработени во текот на годината;
5. менаџерските плати и менаџерските награди, во нормализирани износи соодветно на зголемувањето на ефикасноста, а според одлуките на управните органи на претпријатието;
6. други услуги, до нивото од просечното тригодишно учество (%) во однос на трошоците за материјали, енергија, ситен инвентар (од ставката 1);
7. останати и вонредни трошоци, до 10% во однос на трошоците од ставките под 1;2;3;4 и 6;

2.2 Даноци, придонеси и други давачки кои не зависат од резултатот (Т)

Даноците, придонесите и другите давачки кои не зависат од резултатот на работењето, се признаваат во согласност со законските прописи.

2.3 Амортизација (D)

Пресметката на амортизацијата на регулираните основни средства на регулираното претпријатие, во годината t , со кои се врши регулираната дејност, се врши во согласност со пропишаните минимални годишни стапки на амортизација, при што се вклучува:

- амортизација на регулираните основни средства, исклучувајќи го земјиштето; и
- амортизација на стекнатите средства финансирани со грантови.

2.4 Принос од регулирани средства (RA)

Приносот од регулираните средства се пресметува според формулата:

$$RA = RAB * WACC$$

каде што:

RA	- принос од регулираните средства;	[денари]
RAB	- просечна вредност на средствата со кои се врши регулираната дејност (регулирани средства);	[денари]
$WACC$	- пондерирана просечна цена на капиталот на регулираното претпријатие.	(%)

2.4.1. Просечна вредност на средствата со кои се врши регулираната дејност (регулирани средства - RAB)

Регулираните средства се средства со кои се врши регулираната дејност при што во пресметките не се земаат во предвид:

- средствата стекнати од капитални придонеси како што се грантови и
- неоправдани инвестиции

За определување на просечната вредност на регулираните средства се користи следната формула:

$$RAB_t^{av} = \frac{RAB_t^{start} + RAB_t^{end}}{2}$$

каде што:

RAB_t^{av}	- просечна вредност на средствата со кои се врши регулирана дејност (регулирани средства) во годината t ;	[денари]
RAB_t^{start}	- почетна вредност на средствата со кои се врши регулирана дејност во годината t ;	[денари]
RAB_t^{end}	- вредност на средствата со кои се врши регулирана дејност на крајот од година t ;	[денари]

Вредноста на регулираните средства на почетокот на регулираната година (RAB_t^{start}) претставува збир на поединечните книговодствени вредности на основните средства на првиот ден од регулираната година, односно:

$$RAB_t^{start} = RAB_{t-1}^{end}$$

каде што:

RAB_t^{start}	- почетна вредност на регулираните средства во годината t;	[денари]
RAB_{t-1}^{end}	- вредност на регулираните средства на крајот од година t-1;	[денари]

Вредноста на регулираните средства на крајот на регулираната година (RAB_t^{end}), се пресметува по следната формула:

$$RAB_t^{end} = RAB_t^{start} + NI - Grant - D - RAB_t^{out}$$

каде што:

RAB_t^{end}	- вредност на регулираните средства на крајот од година t;	[денари]
RAB_t^{start}	- почетна вредност на регулираните средства во годината t;	[денари]
NI	- вредност на одобрени нови инвестиции;	[денари]
$Grant$	- бесплатно добиени средства;	[денари]
D	- амортизација на регулираните средства, вклучувајќи ја и амортизацијата на бесплатно добиените средства;	[денари]
RAB_t^{out}	- вредност на оттуѓени и расходувани регулирани средства во годината t.	[денари]

2.4.2. **Оправданост на инвестициите**

Критериуми врз основа на кои се цени оправданоста на планираните инвестиции:

- За секоја инвестиција треба да биде доставено резиме со показатели за економската ефикасност, период на враќање, нето сегашна вредност, интерна стапка на рентабилност и индекс на профитабилност, освен за поединечна инвестиција која има вредност пониска од 100.000 евра пресметана во денарска противвредност по среден курс на Народна банка на Република Македонија на денот на поднесување на барањето, за која не е потребно да се достави резиме со показатели за економската ефикасност. Притоа, регулираното претпријатие не може да прикаже друга идентична поединечна инвестиција (со иста намена, исти или слични технички карактеристики, односно за истата се засметува иста стапка на амортизација), во регулираниот период.
- инвестицијата да обезбеди поголема безбедност, сигурност во снабдувањето, како и да обезбеди квалитет на пренесениот природен гас на крајните потрошувачи, согласно важечките стандарди.

По барање на Регулаторната комисија за енергетика, регулираното претпријатие е должно да достави дополнителни информации, податоци и појаснувања во врска со придобивките од планираната инвестиција.

2.4.3 **Пондерирана просечна цена на капитал (WACC)**

Пондерираната просечна цена на капиталот се пресметува според следната формула:

$$WACC = \frac{(1 - Debt) * K_e}{(1 - T_p)} + Debt * K_d$$

каде што:

$WACC$	- пондерирана просечна цена на капиталот на реална основа пред оданочување;	(%)
K_e	- цена на сопствен капитал;	(%)
$Debt$	- долгорочен долг како процент од вкупниот капитал (сопствен капитал + долгорочен долг);	[денари]
K_d	- цена на долг;	(%)
T_p	- стапка на данок на добивка.	(%)

2.4.3.1. Цена на сопствен капитал (K_e)

Цената на сопствениот капитал на регулираното претпријатие се определува со примена на моделот на определување на цените на долгогодишните вложувања (CAPM - Capital Asset Pricing Model), и тоа врз основа на приходот на неризични вложувања, просечниот приход на ризични вложувања и систематичните ризици изразени со коефициентот β , според следната формула:

$$K_e = R_f + (MRP) * \beta$$

каде што:

K_e	- цена на сопствен капитал	(%)
R_f	- стапка на поврат без ризик, која се утврдува како еднаква на приносот на обврзниците издадени од Владата на Република Македонија;	(%)
R_m	- просечен приход на ризични вложувања, кој се утврдува како еднаков на просечните каматни стапки на долгорочните кредити (во евра, САД долари и денари) одобрени на претпријатијата во Република Македонија, а објавени од Народна банка на Република Македонија;	(%)
MRP ($MRP = R_m - R_f$)	- премија за ризик која се определува како за разлика меѓу “просечен приход на ризични вложувања (R_m) и приход на неризични вложувања (R_f)“;	(%)
β	- бета на сопствен капитал (пазарно портфолио) се утврдува да е еднаква на 1 (еден);	

2.4.3.2. Цена на долг (K_d)

Цената на долгот на регулираното претпријатие се пресметува врз основа на просечните каматни стапки на користените кредити од страна на регулираното претпријатие за вршење на регулираната дејност, а контролата се врши врз основа на условите за кредитирање и каматните стапки, објавени од страна на Народна банка на Република Македонија.

3. Распределба на регулираниот приход

Операторот на системот за пренос на природен гас надоместокот ќе го распредели на дел на операторите на преносните мрежи и дел за операторот на системот за пренос, соодветно на нивното учество во вкупниот приход на операторот на системот за пренос.

ПРИЛОГ 3.

Методологија за пресметка на тарифа за регулираната дејност дистрибуција на природен гас

1. **Регулирана тарифа**

Регулираната тарифа на услугата на претпријатието кое врши дистрибуција на природен гас на тарифните потрошувачи приклучени на системот за дистрибуција, треба да ги покрие трошоците за дистрибуција, трошоците за управување со системот за дистрибуција на природен гас и да обезбеди соодветен принос на капиталот, а се пресметува по метод на регулирана максимална цена, според следната формула:

$$R_{dt} = \sum_i \sum_j p_{dt}^{ij} q_t^{ij}$$

R_{dt}	- планиран приход;	[денари]
p_{dt}^{ij}	- тарифен став (j) за соодветна категорија на потрошувачи (i), во годината t;	[денари/ nm ³]
q_t^{ij}	- планирана количина на природен гас за категорија на потрошувачи (i), со соодветен тарифен став (j), во годината t;	[nm ³]

Планираните количини на природен гас за дистрибуција во годините од регулираниот период Регулаторната комисија за енергетика ги определува врз основа на :

- податоците за планираните количини доставени од регулираното претпријатие,
- податоците од Енергетскиот биланс на Република Македонија и
- анализи на пазарот на природен гас во Република Македонија.

Границата на дозволеният пораст на просечната тарифа за услугата на претпријатието кое врши дистрибуција со системот за дистрибуција на природен гас на потрошувачи приклучени на системот за дистрибуција, 2017 - 2021 година од регулираниот период се пресметува со следната контролна формула

$$(1 + CPI_{t-1}) * (1 - SX) \geq \frac{\sum_i \sum_j p_{dt}^{ij} q_{t-1}^{ij}}{\sum_i \sum_j p_{d(t-1)}^{ij} q_{t-1}^{ij}}$$

каде што:

CPI_{t-1}	- општа ценовна инфлација за годината t-1, објавена од Државен завод за статистика на Република Македонија;	[индекс/ 100]
p_{dt}^{ij}	- тарифа (j) за категорија на потрошувачи (i), во годината t;	[денари/ nm ³]
$p_{d(t-1)}^{ij}$	- тарифа (j) за категорија на потрошувачи (i), во годината t-1;	[денари/ nm ³]
$q_{ij,t-1}$	- дистрибуирана количина на природен гас за категорија на потрошувачи (i), во годината t-1;	[nm ³]
SX	- фактор на порамнување за регулираниот период, утврден од Регулаторната комисија за енергетика, а се определува на следниот начин:	(%)

$$\sum_{t=1}^5 \frac{ABB_t}{(1+WACC/100)^t} = \sum_{t=1}^5 \frac{P_0 * (1-SX/100)^t}{(1+WACC/100)^t} * q_t$$

каде што:

SX е изразен како процент (%)

ABB _t	- годишен приход по составни елементи за годината t;	[денари]
P ₀	- просечна тарифа за услугата дистрибуција на природниот гас во базната година;	[ден/пм ³]
q _t	- планирани количини на природен гас кои ќе бидат дистрибуирани низ системот за дистрибуција на природен гас во регулираниот период;	[пм ³]
WACC	- пондерирана просечна цена на капиталот за регулаторниот период	(%)

Регулираниот приход по години кој што го проектира регулираното претпријатие, за секоја година t од регулираниот период, се пресметува со примена на следнава формула:

$$ABB_t = O_t + D_t + T_t + RA_t + L$$

каде што:

ABB _t	- годишен приход по составни елементи кој што го проектира регулираното претпријатие за годината t;	[денари]
O _t	- оперативни трошоци и трошоци за одржување, за годината t;	[денари]
D _t	- амортизација, за годината t;	[денари]
T _t	- даноци, придонеси и други давачки	[денари]
RA _t	- принос на регулираните средства, за годината t.	[денари]
L	- техничките загуби во системот за дистрибуција на природен гас, согласно членот 15 од Правилникот	[денари]

1.1. Оперативни трошоци (O)

Оправдани оперативни трошоци согласно оваа методологија, се трошоци за работењето на претпријатието и трошоците за одржувањето на регулираните основни средства со кои претпријатието ја врши регулираната дејност, во согласност со важечките закони, прописи, стандарди и технички нормативи кои се применуваат во Република Македонија, како и обврските содржани во издадените лиценци.

Во регулираниот период за секоја регулирана дејност оправдани оперативни трошоци се нормализираните трошоци кои се потребни за извршување на регулираната дејност, а се пресметуваат во согласност со следните ориентири:

1. трошоци за материјали, енергија, резервни делови и ситен инвентар, врз основа на нормативите за потрошувачка и просечните цени на пазарот во периодот на набавката;
2. трошоци за тековно одржување, ремонт и услуги за одржување на средствата, до ниво од 25 % од пресметаната годишна амортизација;
3. трошоци за осигурување на градежни објекти и опрема се признаваат согласно нивото на премиите за осигурување кои претпријатието ги платило;
4. бруто плати по работник до ниво на просечна бруто плата по работник остварена во стопанството на Република Македонија во тековната година, зголемена до 40%, како израз на квалификационата структура и сложеноста на регулираната дејност.

За пресметките на бруто плати се зема просечниот број на вработени во текот на годината;

5. менаџерските плати и менаџерските награди, во нормализирани износи соодветно на зголемувањето на ефикасноста, а според одлуките на управните органи на претпријатието;
6. други услуги, до нивото од просечното тригодишно учество (%) во однос на трошоците за материјали, енергија, ситен инвентар (од ставката 1);
7. останати и вонредни трошоци, до 10% во однос на трошоците од ставките под 1;2;3;4 и 6.

1.2 Даноци, придонеси и други давачки кои не зависат од резултатот (Т)

Даноците, придонесите и другите давачки кои не зависат од резултатот на работењето, се признаваат во согласност со законските прописи.

1.3 Амортизација (D)

Пресметката на амортизацијата на регулираните основни средства на регулираното претпријатие, во годината t , со кои се врши регулираната дејност, се врши во согласност со пропишаните минимални годишни стапки на амортизација, при што се вклучува:

- амортизација на регулираните основни средства, исклучувајќи го земјиштето; и
- амортизација на стекнатите средства финансирани со грантови.

1.4 Принос од регулирани средства (RA)

Приносот од регулираните средства се пресметува според формулата:

$$RA = RAB * WACC$$

каде што:

RA	- принос од регулираните средства;	[денари]
RAB	- просечна вредност на средствата со кои се врши регулираната дејност (регулирани средства);	[денари]
$WACC$	- пондерирана просечна цена на капиталот на регулираното претпријатие.	

1.4.1. Просечна вредност на средствата со кои се врши регулираната дејност (регулирани средства - RAB)

Регулираните средства се средства со кои се врши регулираната дејност при што во пресметките не се земаат во предвид:

- средствата стекнати од капитални придонеси како што се грантови и
- неоправдани инвестиции

За определување на просечната вредност на регулираните средства се користи следната формула:

$$RAB_t^{av} = \frac{RAB_t^{start} + RAB_t^{end}}{2} + AVS_{t-1}$$

каде што:

RAB_t^{av}	- просечна вредност на средствата со кои се врши регулирана дејност (регулирани средства) во годината t;	[денари]
RAB_t^{start}	- почетна вредност на средствата со кои се врши регулирана дејност во годината t;	[денари]
RAB_t^{end}	- вредност на на средствата со кои се врши регулирана дејност на крајот од година t;	[денари]
AVS_{t-1}	- вредност на залихи на природен гас во системот за дистрибуција на природен гас во годината t-1, пресметан со просечна набавна цена во годината t-1, определена од страна на Регулаторната комисија за енергетика	[денари]

Вредноста на регулираните средства на почетокот на регулираната година (RAB_t^{start}) претставува збир на поединечните книговодствени вредности на основните средства на првиот ден од регулираната година, односно:

$$RAB_t^{start} = RAB_{t-1}^{end}$$

каде што:

RAB_t^{start}	- почетна вредност на регулираните средства во годината t;	[денари]
RAB_{t-1}^{end}	- вредност на регулираните средства на крајот од година t-1;	[денари]

Вредноста на регулираните средства на крајот на регулираната година (RAB_t^{end}), се пресметува по следната формула:

$$RAB_t^{end} = RAB_t^{start} + NI - Grant - D - RAB_t^{out}$$

каде што:

RAB_t^{end}	- вредност на регулираните средства на крајот од година t;	[денари]
RAB_t^{start}	- почетна вредност на регулираните средства во годината t;	[денари]
NI	- вредност на одобрени нови инвестиции;	[денари]
$Grant$	- бесплатно добиени средства;	[денари]
D	- амортизација на регулираните средства, вклучувајќи ја и амортизацијата на бесплатно добиените средства;	[денари]
RAB_t^{out}	- вредност на оттуѓени и расходувани регулирани средства во годината t.	[денари]

1.4.2. Оправданост на инвестициите

Критериуми врз основа на кои се цени оправданоста на планираните инвестиции:

- За секоја инвестиција треба да биде доставено резиме со показатели за економската ефикасност, период на враќање, нето сегашна вредност, интерна стапка на рентабилност и индекс на профитабилност, освен за поединечна инвестиција која има вредност пониска од 100.000 евра пресметана во денарска противвредност по среден курс на Народна банка на Република Македонија на денот на поднесување на барањето, за која не е потребно да се достави резиме со показатели за економската ефикасност. Притоа, регулираното претпријатие не може да прикаже друга идентична поединечна инвестиција (со иста намена, исти или слични технички карактеристики, односно за истата се засметува иста стапка на амортизација), во регулираниот период.

- инвестицијата да обезбеди поголема безбедност, сигурност во снабдувањето, како и да обезбеди квалитет на испорачан природен гас на крајните потрошувачи, согласно важечките стандарди.

По барање на Регулаторната комисија за енергетика, регулираното претпријатие е должно да достави дополнителни информации, податоци и појаснувања во врска со придобивките од планираната инвестиција.

1.4.1.2 Цена на сопствен капитал (K_e)

Цената на сопствениот капитал на регулираното претпријатие се определува со примена на моделот на определување на цените на долгогодишните вложувања (CAPM - Capital Asset Pricing Model), и тоа врз основа на приходот на неризични вложувања, просечниот приход на ризични вложувања и систематичните ризици изразени со коефициентот β , според следната формула:

$$K_e = R_f + (MRP) * \beta$$

каде што:

K_e	-	цена на сопствен капитал	(%)
R_f	-	стапка на поврат без ризик, која се утврдува како еднаква на приносот на обврзниците издадени од Владата на Република Македонија;	(%)
R_m	-	просечен приход на ризични вложувања, кој се утврдува како еднаков на просечните каматни стапки на долгорочните кредити (во евра, САД долари и денари) одобрени на претпријатијата во Република Македонија, а објавени од Народна банка на Република Македонија;	(%)
MRP ($MRP = R_m - R_f$)	-	премија за ризик која се определува како за разлика меѓу “просечен приход на ризични вложувања (R_m) и приход на неризични вложувања (R_f)“	(%)
β	-	бета на сопствен капитал (пазарно портфолио), се утврдува да е еднаква на 1 (еден);	

1.4.1.3. Цена на долг (K_d)

Цената на долгот на регулираното претпријатие се пресметува врз основа на просечните каматни стапки на користените кредити од страна на регулираното претпријатие за вршење на регулираната дејност, а контролата се врши врз основа на условите за кредитирање и каматните стапки, објавени од страна на Народна банка на Република Македонија.

ПРИЛОГ 4.

Табеларни прегледи за потребни податоци за регулирање на цени за пренос, управување со системот за пренос и дистрибуција со природен гас

ПРИЛОГ 5.

Изјава за веродостојноста на поднесените податоци од страна на претпријатието

ИЗЈАВА

ЗА ВЕРОДОСТОЈНОСТ НА ПОДАТОЦИТЕ И ПРИЛОЖЕНАТА ДОКУМЕНТАЦИЈА

Јас _____, одговорно лице на
(име, презиме и ЕМБГ на одговорното лице)

_____
(име и седиште на барателот – правното лице)

под морална, материјална и кривична одговорност изјавувам дека приложените податоци и документација поднесени до Регулаторната комисија за енергетика на Република Македонија во прилог на барањето за одобрување на тарифи, доставени до Регулаторна комисија на енергетика на Република Македонија, а кои се однесуваат на регулирано претпријатие, се точни веродостојни и во целост одговараат на фактичката состојба на барателот.

Датум: _____

Име и презиме на одговорното лице:

М.П.

Место: _____

Потпис на одговорното лице:

Согласни:

Финансиски директор

_____
Комерцијален директор

_____
Технички директор